

ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ ПІСЛЯ ПОДІЙ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ

Актуальність теми та доцільність дослідження. Формування національної самосвідомості – одне з найскладніших завдань, яке стоїть перед сучасним українським суспільством. Актуальним і складним воно є для всіх країн європейського регіону. І це не випадково. Історія теоретичних досліджень нації, націоналізму та національної самосвідомості налічує не один десяток років. Ще в ХІХ – на початку ХХ ст. спостерігалися перші спроби теоретичного осмислення відповідних явищ у житті суспільства, здебільшого пов'язані з ідеологічною й політичною кон'юнктурою того часу. Провідну роль у вирішенні цього питання зіграли праці М. Й. Боришевського, С. С. Вітвицької, І. О. Кресіної, І. М. Кутняка, Г. М. Редькіної, Ю. Д. Руденка, О. Рудакевича та інших.

Метою дослідження є аналіз впливу революційних подій 2013-2014 рр. на формування нового рівня ідентичності українського народу в контексті європеїзації.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання дослідження**: дослідити історію становлення та формування сучасної ідентичності українського народу; проаналізувати політичні, економічні та соціальні наслідки Революції гідності; висвітлити перспективні шляхи еволюції української держави в рамках європейської інтеграції.

Об'єкт дослідження – українська національна самосвідомість.

Предмет дослідження – формування національної самосвідомості українців під впливом Революції гідності.

Що таке Україна – начебто всім зрозуміло, однак насправді значення слова «Україна» певним чином відрізняється в українського соціаліста, народника чи «націонала», так і зараз в українського комуніста, націоналіста, ліберала, греко-католика, православного, українця польського, російського чи невідомого походження. Історія спроб розпізнати, що є насправді українська національна ідентичність, триває більш ніж 200 років.

Учені розглядають національну свідомість як сукупність соціальних, економічних, політичних, моральних, етичних, філософських, релігійних поглядів, норм поведінки, звичаїв і традицій, ціннісних орієнтацій та ідеалів, у яких виявляються особливості життєдіяльності націй та етносів. С. С. Вітвицька пояснює, що національна свідомість – «це усвідомлення своєї окремоти, своєї неподібності й неповторності, усвідомлення себе частиною народу, носієм його духовності та культури» [2, с.35].

Спалах масової громадянської активності та сподівання громадян України на оновлення держави після Помаранчевої революції 2004–2005 рр. через деякий час змінилися масовим розчаруванням, недовірою та апатією. Революція Гідності призвела до істотних зрушень у суспільній свідомості українського народу. Водночас розбіжності політичних думок прибічників просвітолюбського й проросійського шляхів розвитку українського суспільства спричинили загострення відносин з Російською Федерацією й озброєний конфлікт на Сході країни. Перед урядом та державою постало багато нових проблем, пов'язаних із формуванням національної свідомості українців різних регіонів проживання [1, с. 1].

Тому дослідження даної події є цінними та необхідними для глибокого розуміння політичної динаміки, суперечностей та протиріч політичної свідомості українців [3, с. 100].

Саме після Майдану українці продемонстрували здатність до спільного розуміння загального добра і бажаного майбутнього устрою, прагнення до його втілення всупереч обставинам, проявляє зміст української національної ідеї і вселяє надію на реалізацію українцями своєї місії [5].

Майдан доводить, що наша історія, на яку всі звикли нарікати, дає нам не тільки від'ємні, а й позитивні уроки, містить зразки, варті наслідування: спонтанної демократичної творчості народу, народного волевиявлення і самозахисту.

На жаль, поки що не вся Україна однаково активно бере участь у процесі націєтворення. Є регіони, більшість населення яких байдуже або й вороже налаштована стосовно Майдану. Але більша частина перебуває у стані «летаргічного сну» внаслідок совєцької та постсовєцько-російської зазомбованості й соціальної пригніченості. Вони просто не уявляють, що можна не підтримувати «владу», та ще й таку, що начебто представляє їхній регіон, і навіть не припускають, що провладні телеканали займаються обманом [5].

З початком війни проявилася погане забезпечення української армії, якій не вистачало навіть їжі та обмундирування. У зв'язку з цим в Україні виник потужний волонтерський рух, що став надавати військовим різноманітну допомогу. Волонтерські організації діють у всіх підконтрольних Україні великих містах та багатьох інших населених пунктах; значну підтримку надає їй українська діаспора [7].

Але найголовніше, що війна (АТО) 2014-2015 років в Україні призвела не тільки до широких контактів, але і до спільних дій українських націоналістів з націоналістами інших націй та громадськими активістами своєї країни. Живим прикладом мужності і героїзму є захисники України, що боронили країну в минулому і зараз обороняють нашу державу від російської агресії.

Слід зазначити, що у свідомості сучасного українського населення яскраво простежуються лінії суперечностей стосовно націє- і державотворення між різними поколіннями українців, суспільними групами, у середині політико-управлінської еліти, між різними частинами еліти і переважною більшістю нації [8, с. 204].

Яскравим проявом розбіжностей у свідомості українського суспільства є неоднозначне розуміння різними поколіннями українців проблем і шляхів суспільного розвитку.

У цих суспільних групах різними є не лише життєвий досвід, а й система цінностей, потреби та інтереси, зіткнення яких створює соціально-психологічні лінії напруження і сприяє розколу суспільної свідомості.

Суттєві розбіжності існують у свідомості різних груп української еліти й стосовно зовнішніх векторів розвитку держави. У цьому контексті вона фактично є розрізною на три групи:

а) та, яка вірить у щасливу долю України в союз із Центральною і Західною Європою і цивілізованим світом;

б) яка сповідує ідеали і цінності минулого «соціалістичного» суспільства, перебуваючи в полоні інтернаціоналістично-імперських стереотипів;

в) яка не хоче жити ідеалами і нормами тоталітарного минулого і мало вірить, що Україну з нетерпінням чекає цивілізований світ чи безкорисливо буде утримувати Росія [8, с. 245].

Відтак розколота свідомість української політико-управлінської еліти провокує суспільну нестабільність, гальмує проведення реформ, посилює в суспільстві песимістичні настрої щодо розвитку держави.

В цілому, підсумовуючи, слід відзначити, що формування національної ідентичності є одним з головних завдань Української держави на сучасному етапі. Для його реалізації потрібно актуалізувати зусилля відповідних державних структур та неурядових організацій у сфері суспільних і насамперед міжетнічних відносин. В основі формування загальнонаціональної ідентичності повинні лежати такі засади: ідея патріотизму, любові до України як визначальної цінності; високий рівень політичної та правової культури населення; національна самоповага та повага до представників інших націй та національних меншин; захист прав і свобод людини і громадянина незалежно від етнічної приналежності та інших відмінностей; розвиток дієвого громадського суспільства; ідея поліетнічної, соціальної, політичної злагоди на основі загальноприйнятої мети – забезпечення духовного і матеріального добробуту громадян України;

Література

1. Чабан Н. І. Формування національної самосвідомості в україномовній підготовці культурологів. 201 : веб-сайт. URL: <http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/123456789/1525/1/15> (дата звернення 31.03.2019)
2. Вітвицька С. С. Проблема формування національної свідомості особистості у педагогічній спадщині видатних українських педагогів. Житомир: ЖДУ, 2014. 38 с.
3. Мартинюк Д., Харченко Л., Цимбалюк І. Суб'єктивні чинники «Революції гідності». Житомир: ЖДУ, 2018. 103 с.
4. Дацюк С. Революція Гідності – два роки після початку. 2015. URL: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/datsuk/564eefdd68ef5/> (дата звернення 31.03.2019)
5. Духнич О. Почему я иду на Майдан?: Росбалт, 2013. URL: <http://www.rosbalt.ru/ukraina/2013/11/24/1203154.html> (дата звернення 31.03.2019)
6. Колодій А. Про націєтворчу роль та історичні корені Майдану. 2014. URL: <https://political-studies.com/?p=1150> (дата звернення 31.03.2019)
7. Матяш М. Українське волонтерство – явище унікальне. Йому завдячуємо суверенітетом. Укрінформ. 2015. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2324579-ukrainske-volonterstvo-avise-unikalne-jomu-zavdacuemosuvereniteto_m.html (дата звернення 31.03.2019)
8. Михальченко М. І. Україна як нова історична реальність: запасний гравець Європи. Дрогобич, 2004. 488 с.
9. Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації : моногр. : авт. колектив : О. М. Рудакевич (керівник) та ін. Тернопіль, 2015. 256 с.